Asetuksen (EU) 651/2014 kokonaisuudistus

Eduskunnan talousvaliokunta 7.5.2025

Johtava asiantuntija Samuli Miettinen

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Asetuksen merkitys kilpailupolitiikassa

- Valtiontuen ennakkoilmoitusvelvollisuus (SEUT 108(3)+107(1) artiklat).
  - Perusperiaatteena sisämarkkinoiden kilpailullinen toiminta – ilman tukiaisia.
  - Suomen etu pienenä avotaloutena- mahdollisuudet voittaa ”tukikilpailuja” rajalliset.
  - Valtiovetoisen teollisuuspolitiikan vahvistuminen globaali megatrendi, myös EU:ssa: vihreä siirtymä, koronakriisi, ”strategisen autonomian” tavoitteet, venäjän hyökkäyssota, jne ajureina
- Poikkeukset ilmoitusvelvollisuuteen keskeinen valtiontukien myöntämistapa. Vuoden 2024 tukien osalta komission mukaan (tiedot 1/26) nykyisen asetuksen nojalla myönnetään
  - 69 % kaikista jäsenvaltioiden valtiontukitoimenpiteistä
  - 95% kaikista ”normaaliajan” valtiontukitoimenpiteistä ja
  - 36% kaikesta myönnetystä tuesta euromääräisesti laskettuna RPA nojalla myönnettyjä
- Asetus määrittelee erityisesti *miten muut EU-maat saavat myöntää tukia*

Asetuksen tausta

- Neuvoston ”valtuutusasetus” 1588/2015: 1 artiklan mukaan valtuutetaan komissio säätämään tiettyjä poikkeuksia ennakkoilmoitusvelvollisuudesta
- RPA historiaa: Asteittainen laajentuminen ja siirtymä komission ennakkohyväksynnästä kohti jäsenvaltioiden itsenäistä soveltamista
  - Aiemmin kohdennettuja poikkeuksia tietyille tuille, ”yleinen” asetus 800/2008
  - Merkittävä laajentaminen v 2014 (ks U 7/2014 vp). Kilpailulle vähiten haitalliset tuet vapautetaan ennakkoilmoitusvelvoitteesta (”State aid modernization”).
  - Sittemmin useita huomattavia laajennuksia osana komission alakohtaisten tukien tarkastelua, mm. InvestEU –osarahoitetut tuet, CEEAG , Riskirahoitus, TKI-suuntaviivojen mukaisia muutoksia).

Nostoja uudistuksen sisällöstä

- Uudistuksen julkilausutut tavoitteet:
  - Asetuksen rakenteen yksinkertaistaminen.
  - Sääntöjen mukauttaminen vastaamaan kehitystä (= muutokset tukien ehtoihin)
  - Virtaviivaistaminen: Sääntöjä siirretään erilliseen neuvoa-antavaan asiakirjaan
- Asetusmuutosta arvioitava kokonaisuutena, erityisten tukikohtaisten sääntöjen lisäksi yleisen osan muutokset olennaisia, esim.
  - Suurten tukiohjelmien arviointivelvoite poistuisi. Nyt 150/200m Euron ohjelmiin vaaditaan jälkiarviointisuunnitelma
  - Kynnysarvot tyypillisesti säilyvät ennallaan, mutta joitakin olennaisia kevennyksiä (mm. uusiutuvan energian tukiohjelmien 300mEur katto poistuu)
  - Kilpailutusvaatimuksia kevennettäisiin
  - ”yksinkertaistetut kustannusmallit” laajentuisivat EU-osarahoitetuista tuista myös moniin muihin tukiin
  - Yksinkertaistettu rahoitusvajelaskelma- entistä vähemmän huomiota todellisiin kustannuksiin ?
  - Joitakin olennaisia määritelmiä jätetty auki/tarkastellaan rinnakkaisessa menettelyssä, esim. innovatiivinen yritys, vaikeuksissa oleva yritys, yhteiskunnallinen yritys
  - Kannustava vaikutus: muu peruttamaton toimenpide poistuu (Eesti Pagar-tuomion mukaan ”monimutkainen taloudellinen arviointi”

Vaikutusten arviointi?

- Komissiolla ei kokonaisvaltaista vaikutustenarviointia (vrt. 2014). Vetoaa kokemukseen tukien myöntämisestä ja yksittäisiin politiikkapapereihin. Ovatko muutokset hallintokäytännön kodifikaatioita vai merkittävämpiä politiikkamuutoksia, joita ei ole arvioitu?
- Suomessa pääsääntöisesti tuen myöntäjät pitävät muutoksia kannatettavana- yksinkertaistaminen kaipaa edelleen huomiota, tiettyjä FI politiikkaan nähden haastavia rajauksia, joihin vaikuttaminen jatkuu
- EU-tason vaikutukset ”tukikilpailuun” ? Tuleeko EU-sääntöjen uudesta maksimista myös joka jäsenvaltion – myös Suomen tosiasiallinen minimi- voidaanko kansallisesti tiukempia sääntöjä tai ehtoja puolustaa?
- Komissio myös joustaa kielipolitiikassa- vain lopullinen säädösteksti käännetään muille virallisille kielille (nyt vain EN). Uudistuksen aikataulu myös alle 12kk.

Aikataulu ja ennakkovaikuttaminen

- Komission julkinen kuuleminen syksyllä 2025. FI pääosin kannatti nykyisen asetuksen sääntöjä, ei esim. peräänkuuluttanut laajempia kevennyksiä
- Englanninkielinen luonnos ja perustelumuistio julkaistu 25.2.2026 (uusi julkinen kuuleminen).
- Alustavia kommentteja pyydetty 16.3.2026 mennessä, käsittely 23.3.2026
- Komission neuvoa-antavan valtiontukikomitean 1. kokous 25.3.2026. FI peräänkuulutti vaikutustenarviointia ja kysyi kieliregiimistä.
- EU12 (kilpailu) –jaoston kokous 31.3.2026
- Komission julkinen kuuleminen päättyi 23.4.2026. Tekniset kommentit komissiolle, erillinen julkisen kuulemisen vastaus.

23.4 päättyneen julkisen kuulemisen jälkeen

- U-kirjelmän käsittely eduskunnassa
- Kahdenvälinen vuoropuhelu komission kanssa (mm. epäselvistä ehdotuksista tai tulkinnoista, esim. vesistönsuojelu)
- Komission kuuleminen ehdotuksen mahdollisista muutoksista/sisällöstä (2. luonnos) heinä-elokuussa
- Valtiontukien neuvoa-antavan komitean toinen kokous 24.8.2026 viikolla (2. luonnos)
- Voimaan 1.1.2027 lähtien? Asetus 651/2014 päättyy 31.12.2026.

Nostoja kannasta

- Kannatetaan:
  - Kilpailullisia sisämarkkinoita ja niiden edistämistä valtiontukipolitiikan keinoin
  - Uudistavia ja markkinapuutteisiin kohdentuvia tukimuotoja
  - Rakenteiden yksinkertaistamista, m. maatalouden alan yritysten laajempaa tukikelpoisuutta
  - Tiettyjä kohdennettuja kevennyksiä, jotka perustuvat markkinoiden kehitykseen (esim.”vaikeuksissa olevien” innovttivisten yritysten laajempaa tukikelpoisuutta TKI-tukiin)
  - Työntekijöiden asemaa parantavia tukia
- Pyydetään lisäselvitystä:
  - Missä määrin muutosten vaikutuksia on arvioitu? Perustuvatko muutokset komission hallintokäytäntöön?
- Varauksellista suhtautumista
  - [Kaikkien] vaikeuksissa olevien yritysten verotukiin
  - Yleisiin, määrittelemättömiin toimintakustannuksiin (”digitalisaatiotuki”)
  - EU-osarahoituksen tai statuksen määräävää asemaa valtiontukiarvioinnissa (ei automaattinen)
  - Suuryritysten tukia koskeviin yksinkertaistuksiin, jotka vääristävät kilpailua
  - Arviointivaatimusten perusteeton heikennys (mm suuret tukiohjelmat)

Kiitos!
Kysymyksiä?